

ЧАА ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫ ЭГЕЛЭЭР

ӨӨРЕДИЛГЕНИҢ КОЛ СОРУЛГАЛАРЫ

КӨДЭЭ ЧЕРГЕ ОРУС ДЫЛДЫ ӨӨРЕДИРИ

(Башкының арга-дуржулгасындан)

Чаа 1992-93 өөрөдиге чылы бозун эзелер. Оон-биле ажал өөрөдиге-кижизинге ажылында чаа сорулгалар салдыган. Нарын-даа, солун-даа айтырмалар тургустунуп турар. Ынчангаш берге, башкылар коллективтеринин мур-нууда ажал улус. Чүс өнө Россия Федерациянын Улус өөрөдигезинин душайнда хойлауу бистин республикада улус өөрөдигезинин хасжу-дизинин кол улаанышкына-ры чаа неседелерин салып турар, оларнын кууседези бозун ажалдаар апар.

Чүсө Улус өөрөдигезинин душайнда хойлауу-дур, улус өөрөдигезинин албан черел-динге база башкылар коллек-тивтеринге калбак эртелерин ол беринчээ, өөрөдигезинге билигин амыг үсүн неседел-динге алуштур бозун, нинти болгаш профессионал кулу-турлар кедүрер кемелдерин амыг чаа нинтидеги чурттаар, ону чаартыштыга болгаш эрге-хойлауулуг куру-енин бажылап салбырапга-жылдарыга эргежок чугула төлөпгү хаматтынн шко-ладан кижиздерин, өөредирин үндөндирип турар. Ол соруга улус өөрөдигезинге ка-жаржыр бөгөн республика үчүрелди документте база бөлүндүс.

Чайгы дыштанылга адалталып турда, Сүт-Хөл районунд улус өөрөдиге килдинден чагаа кел-ген Районунд улус өөрөдиге килдин 1991-1992 өөрөдиге чымында түнөөдөр үндүрүп турар. Бо-ра-Тайга ортумак школанында орус дыл болгаш литература башкысы Розалия Бораевна Куулар-нын башкылап ажил-чорудулазын үнөлеп, оон арга-дуржулганын непердерин шиптирлээрнер. Редакция бөлүк чүдүдери чорутканынн чыл-дагыаны ол.

Көдээ черин байддаларында уругларнын шко-лага орус дылды болгаш литератураны өөрени-ринге эн-ле чугула салдарын орус дыл башкысы, оон билин, күжү, чогаадкчы ажылы чедирер ужурулг деп чүвени өөрөдиге килдининн мето-диктиг кабинетти (эргелекчи Ч. О. Ховалыг) башкынын дуржулгасынга дайын чугаалаар со-рулганы сөлган. Ынчангаш кабинеттин өөрөдиге-кижизиндиге талазы-биле методист Чап-оол Он-дарнын белеткээн бөлүк материалдарын солун-пун бо үндүрүлгезинде чырыттывыс.

Улусулу бижин-биле шапнат. «Орус чогаал башкысы-биле»

БАШКЫЛАШКЫННЫН НАРЫН АЙТЫРЫЛГАРЫ

Көдээ суурга хамаанок, бейн, кол-кол кезектерин кө-сөрбай-даа школаларында орус литератураны бөгөнче килди башкылары черге. Ылангыч уругларын орус чогаалга хандыктып алдыр-беле эвес айтыр-ларын бирээн боон артты-шаан, башкылар ону билер-лер. Бо байддалан үнерини чедимчег аргаларын Роза-лия Бораевна Куулар кызы-маккыи-биле тмн ап турар. Кол-ла «уулу» өөрөдиге-лерини сонургалын чедип амыр, ном-биле ажалдан өөренири, чогаалга энне кол-темагы тодоозып шипте-тирер, оон биле кады лите-ратура кичээлери — ажал-чын, мезушнар кижизидил-гези-биле, амырлар-биле, ча-раш чүдүдү үнөлеп билер чогуу-биле холбашкан туу-раш башкы конугт эки бил-дири. Уруглар чогаалда, оон маадрында, автогаа үнөле-ди өөрөдиге боттарынын биле, бозал турары-биле бер-ип шыдаар кылдар өөрети-рин, ол ачулалан турар. Чо-гаалда болучушунар, оон маадрылары биле дегне чур-тап, оларын-биле кады төрүл, мугларга, эки мезу-шнар-биле оон хаматтап туу-раш болар, ол — кичээлдин недишкени-ди. Ынчангаш кичээлдинге келгүсү мате-риалдарын, иллюстрациялар-ын, кинону, видеокинону, те-леэкрану амырлар. Ол үндүрер мугларын сонурга-лыны бөдөр.

Розалия Бораевна өөрө-диге эргежок чугула тех-никтиг херекселерин кичээл-дерге чедимчег амырлап турар. Өөреникчилерин хар-мылап турар үнү, чугаа-зын магнитофонда бижтик. Телевизору болгаш видео-кинону литература кичээл-деринге амырларын прак-тикалап турар. Кабинет ли-н-

БИБЛИОТЕКА-БИЛЕ ХАРЫЛЗАА

Библиотека-биле кады ажал-дамыла душтайн чугаалап турар. Розалия Бораевна ону «Библиотека дээрге лите-ратура кичээлдерин дүгүчү-дүр» дээр кижин. Оон кичээлдеринге школа библиоте-каны Елизавета Санчьева Кууларын бо-ла көрүп болур. Чамык кичээлдерин башкы школанын библиотеказын-даа эртерген турар. Ша-к Мындагы харылаанын үн-ө-лөндө, кылда «Номта ин-ка-тарынн чузу» тургустунган-дан бозу үш кыл амыр, 180 аныгы анык кластарын 180 хире өөреникчилери хара-туттуган. Солун боорга, уруглар анык кылдын-биле көрүлөп, Ол клубтун кол со-рулгасы — номчулуп, амыр, амырлар-биле холбош-тылып билдирге өөренип, аныгы орус дылга со-нуургалы оон тывар. Оон амырлар өөреникчи Лала Солун оол улурун турган. Ол ам Кызылдин педагогика институтун орус дыл бол-гаш литература факультеди-нин бярти куруузда.

«Орус чогаал башкысы-биле» библиотеканын харылаанын дөстүп турар, Розалия Бора-евна, библиотекар Елизавета Санчьева Куулар район школаларынн библиотекары боттарынын кылдып чорудуп ларынга болгаш кластар дашкаар органиаторларга альбомнарны дөлтөп-даа.

«МЕРГЕЖИЛИМ—ААС-КЕЖИИМ»

«Чуга башкынын мергежилге аас-кежим тыпты» деп, Розалия Бораевна Куулар чугаалаар, Башкылап ажалдыче оон күзөл-чүкүдү 1976 чылда кажан ол Чоон-Хемчик ра-йонун Хайыракан школанын пионерлер-биле ажалындан эгелээн.

1986 чылда Кызылдин педагогика институтун дооскан, Бора-Тайга ортумак школанын ажалдан турар, ол бо хун-берде чогадыкчы арга-дуржулганы мөөнөн, шилин ал-ган мергежилге бердинген орус дыл башкысы.

Орус дыл болгаш литерату-ранын көдээ черге, ылангыч орус дылга чугаалаар киж-лер чурттавын турар суурга, башкылары, шынап-ла, белеп эвес. Ынчангаш ол ажал-дын дээштин, шынары, уру-дуржунгазын улам белиер, бер-ле «аа чүдүдү шипте-дип амыр-биле артык, ли-тература эргелекчи омулуга-ла тергатурулг байырдалдагы уяржип, харин даа аян тин-лекти боон чамып кедире ынчангаш тааварлык эвес.

Клубтун кежигүннере би-жир, нартар, чуртуу, чу-бир-ле билишкенин берген турар ужурулг, соругта ын-дыт. Оон-биле кады кичээл-дерге уругларын хосттү зам-аар-рылгалы бооп дидим, тола харыларын бээр кылдыр кижизинди чамыктырар, ын-дыг негеделер башкыла-бар, Ажылынга багай эвес түнөөдөр чедип ап турар болгаш ажык кичээлдерин ол бо-ла эртерге бээр, анык

Литературага чыныктып, со-нуургал познине кырыкылды-ааргалар. Кайы-бир нуу-чү-кү-мү шүлүүн сепкиден амыр, ынчирк номчулуп бил-ринге өөренип амыр ынды-ла белеп эвес, башкы олче бая улу кичээлдин угул-ган турар. Ындыг болгаш өөреникчилер кичээл-конкур-старын четкинери манар апарган, ындыг деп чүвеге анык чоруп тура эжерген биле. Школа негеделерге ийиле, аны клубка номчулуга хо-жуктары болу берге, кич-кичилерин санынын хай бо-дору ынчангаш тааварлык эвес. Шүлүктү аныгы ном-чурлар эрээш эвес, муглар-ла-ла 11-ге кластын Шына-лай Монгуштув номчурун башкыны мактаар.

ЭН ЭКИ ЭРТЕМ КАБИНЕДИ

Башкынын ажал-чоруду-галы-биле ханы танымал көр-дөп бодар бола, шынада орус литература кабинетинге келер. Розалия Кууларын ажалдан турар кабинетти өөреникчилерин биле-биле чепселдерин таарымчал кылдып дептиренин, башкы-нын ажалдан столундан эге-лээш, перспективте плака-де-ди кады бар, өөреникчил-лер 11-ге кластар анык ажал-дыр (погаалдар, рефераттар, кичээлдер, рецензиялар, му-руктар, дидактиктиг материал-дар) хайы-биле чыдыган. Башкынын өөреникчилерге бээр онаалга айтырылганы кадыктан, темалар анык-биле чыдыган катотеккалар. Көр-чүмү табылалар орус дылга тема анык-биле, литературда чогаалчылар анык элбеге. Чогаалдар, пионер, негедел-литературалар, слобарлар-ында шкөө долу. Чогаал-ли-тературага хамарышкан мерген эстерни амыр кыл-дыр бижээш аскап. Орус чо-гаалчыларын портрет чур-уктары анык-аныг үсер анык-биле бар. Херек апар болза, материалдарын мето-диктиг дуза булуудан саят чолаа тмн ап болур.

Оон мыйз «Эн эки ном эл-лектир», «Эн хай номчул-пур номчуу», «Эн хай ном-карды өөреникчи» деп кон-курс база чоруп турар бол-

Көдээ школанын байддаларына уругларын орус дылды, литератураны өөренирине чугула салдарлыг кижин — орус дыл башкысы деп үсүнүс база чугаала-дык. Оон башкынын дуржулгасында база көрүлүс. Сорулганын эки билер башкы Розалия Бораевна Куулар дилээкчинин ажалдывышан, чангыс чур-туттуларын уруг-ларын өртем-билиге өөредир херекте ш-өвөрү башкылар-биле кады ажалдан, тө-дөлти улуун кириштирип турар. Оон ажалында мето-дист башкы А. А. Ховалыгын, библиотекары З. С. Нууларын болгаш өскө-дө башкыларын киржилди-зи, харылаанын саллары бар. А колга чүе — башкынын бодунун кызыма.

«Эн эки ном эл-лектир», «Эн хай номчул-пур номчуу», «Эн хай ном-карды өөреникчи» деп кон-курс база чоруп турар бол-

«Шынга» хары

Шак мындагы атым материал июль айнын 22-де үнгөн «Шыга» солуга парлаттыган. Оон автору, Кызылда көдээ ажал-агы техникумуун дооучуку, «Ак-Туруг» совхозка 1 чыл хире суугаларын ажалдаш, декретче үнгөн Елена Чымба «Ак-Туруг» совхозтун салбыр турган Кызыл-Дар суур «Ак-Хем» совхоз бооп амылганын бээр, «Ак-Хем» совхозтун ул-булулгасынга билдириникин кирип, ажал дилээр, ажалга хулэп албанын хошулду бижээн. Оон мыйз «Ак-Хем» совхозтун бухгалтериянда өртем-билин, диплому жок кижилер ажалдан оларын база дынкаткан. Ул-туулга «Ак-Хем» совхозтун директору М. Х. ДАПЫК-ТЫН тайгалар харылаын парлаттымыс.

«ЭРТЕМ ЧЕДИП ААРГА-ДАА, АЖЫЛ ЧОК»

Шак мындагы атым материал июль айнын 22-де үнгөн «Шыга» солуга парлаттыган. Оон автору, Кызылда көдээ ажал-агы техникумуун дооучуку, «Ак-Туруг» совхозка 1 чыл хире суугаларын ажалдаш, декретче үнгөн Елена Чымба «Ак-Туруг» совхозтун салбыр турган Кызыл-Дар суур «Ак-Хем» совхоз бооп амылганын бээр, «Ак-Хем» совхозтун ул-булулгасынга билдириникин кирип, ажал дилээр, ажалга хулэп албанын хошулду бижээн. Оон мыйз «Ак-Хем» совхозтун бухгалтериянда өртем-билин, диплому жок кижилер ажалдан оларын база дынкаткан. Ул-туулга «Ак-Хем» совхозтун директору М. Х. ДАПЫК-ТЫН тайгалар харылаын парлаттымыс.

«Элена Чымбалын ону ажалга хулэп албан деп чорудуу чүдүдү хамарыш, тыр мону харылап бижип тур бис.

«Ак-Хем» совхоз 1991 чыл-дын март б-те тургустунган. Совхоз хай ажалдыг. Тараа шавуу эвезин, техника база эвезин, энне бичин совхоз болган. 30 амык жылдыра «Найрыл» болган «Ак-Туруг» совхозтарын салбыры бо-луп келгенин түнөөдөр Кызыл-Дар суурун социал-агжулдуен дык куудул экономика талазы-биле кон-кап келгенин көргөн, чон-чун негеделери буугаар анык «Ак-Хем» совхозту тургускан

Эн Елена Чымбалын аламы контролга хамык специали-тер, бонгайрлар, ажалдын-нар олдуруп турда, ажалын-өгөлгө шаг болган үнгөн. 2-3 конгада Сүт-Хөлде те-релдерин биле чугаалашкан,

Солуну чагыдып алырынче далажынар!

Тывага черин садар, садып амын дугайында айтырмн сөөлү үеде килди-биле тур-густунуп тур. Ол дугайын солунулар даа парлатканын, радиога-даа дамчыткан. Ол материалдарын авторлары анык аныг кижилер болза-даа, оларнын хай хезин чер-ин сатпас дугайында бо-даларын илердеп туралар. Мези туржум база-ла чан-гыс черин сатпас дээр мен.

ПРОВЕРЬТЕ ПРАВИЛЬНОСТЬ ОФОРМЛЕНИЯ АБОНМЕНТА!

На абонементе должн быт поставлен оттикс кассовой машины. При оформлении подписки (перезадресовки), без кассовой машины на абонементе ставляется оттикс календарного штемпера отделения связи. В этом случае абонемент выла етея подпичнику с квитанцией об оплате стоимости подписки (перезадресовки).

Для оформления подписки на газету или журнал, а также для перезадресования издания бланк абонемента с востановленной карточкой заполняется подпичником чернилами, разборчиво без сокращений, в соответствии с условиями, изложенными в каталогах Союзпечати.

Заполнение месячных калетри при перезадресовании из-дания, а также калетки «ПВ — МЕСТО» производится работ-никами предприяий связи и Роспечати.

Михаил ДАМЧАВ, Бир-Хем гийон, Туран хоорай.

ТУРУЖУМ ЧАҢГЫС

Тывага черин садар, садып амын дугайында айтырмн сөөлү үеде килди-биле тур-густунуп тур. Ол дугайын солунулар даа парлатканын, радиога-даа дамчыткан. Ол материалдарын авторлары анык аныг кижилер болза-даа, оларнын хай хезин чер-ин сатпас дугайында бо-даларын илердеп туралар. Мези туржум база-ла чан-гыс черин сатпас дээр мен.

ПРОВЕРЬТЕ ПРАВИЛЬНОСТЬ ОФОРМЛЕНИЯ АБОНМЕНТА!

На абонементе должн быт поставлен оттикс кассовой машины. При оформлении подписки (перезадресовки), без кассовой машины на абонементе ставляется оттикс календарного штемпера отделения связи. В этом случае абонемент выла етея подпичнику с квитанцией об оплате стоимости подписки (перезадресовки).

Для оформления подписки на газету или журнал, а также для перезадресования издания бланк абонемента с востановленной карточкой заполняется подпичником чернилами, разборчиво без сокращений, в соответствии с условиями, изложенными в каталогах Союзпечати.

Заполнение месячных калетри при перезадресовании из-дания, а также калетки «ПВ — МЕСТО» производится работ-никами предприяий связи и Роспечати.

Михаил ДАМЧАВ, Бир-Хем гийон, Туран хоорай.

ТЫВА ӨШКҮ — ЭГЭЭРТИНМЕС БАЙЛАК

Гимн төлөвилелинге хамаарыштыр

ЧАА СӨС, АЯЛГА ХЕРЕК

Сөөлү үзө бистин республикада өшкү ажылы элзэн сайыраан болг. Ош-беле холбоштор «ангор өшкүлөр» деп сөстү солунар арзыраан, бо-ла номгур, раяно, төлөлдөнелен элти-ле дам-наар-дыр бис.

Тыванын дуржулга станиянда өшкү малды талым-биле эртем-шынчыл ажилдары чоруун турар кижиле болгон, ангор өшкүнүн төөгүзүгө, өшкү малды төрөөн чери-васе азырал өстүрөр, ол ажилдары организастар, эртем-шынчыл ажилдары чорулар маалар айтырларына ха-маарыштыр бодоумун бола-ларбын илередир деп шит-пиредим.

Баштай ангор өшкү дугайында. Ангор өшкү шаанан турат. Алай дикте өзүл келген мал-дыр. Оон үзөтүрүтү Би-че Азиянын дагыраи, эи млагы-гыя Турция, Турциянын кол кооралдарынын биззани Анка-ра биле ангор өшкүнүн азы дөмөйшөк, төрөлөшөк деп болур. Анкара — гректөрүн «Ангор» дээни ол. Бичангаш гректөрүн «ангор» деп чуга-лаары биле ангор өшкүнү адааны ол боон турар. Ангор уксааны өшкүлөрү Турция-нын чуге болонго 600 чыл шынча өстүрүп келген. Чуге ол тоску чылда ангор уксааны өшкүлөрү Муруу Африка, Америкаын Каттиш-ка Штаттарыне сазил та-раткан. Ангор өшкүлөр Афри-када, Америкада, Турция-нын дагыл олардынын кон-чуг тааржыл, сит-сиген дала-ды, каям-ла малдын шит-тер чөмине холтак төвүн көргүсүн. Хей дүктү, эки кеш-ти, уяты берил болур беик бидүрүтүдүр ангор өшкүнү азырал өстүргөн Турциянын эртемденеринин үр-түнчүл-дүк чогаалдык ажилы, турк-терин кызыкмак ажилыны чоруунун ачкызы болур.

АКШ-ка ангорлары 1849 чылда өстүрүп элзээн. Бичан 2 хуна, 7 өшкү Турциядан са-дыл алган. Амгы үзө АКШ-га 20.1 миллион ангор өшкү бар. Бичангаш үстүлө азы-лык чурт ангор уксааны өш-күнү өстүрүп көүздөлдүргө кончуг идеялыг болган база бир чурт-тур.

Өшкү ажилыга үндүргөн чарыгаларын, ангор огура-ларын кой ажилы-биле каттай санап, түнөп турган. Өшкү ажилы биле кой ажилы ан-галарынын дугайында ажил чугула Москвада Казээ ажил-дай академиянын эртемден-нери-биле кылдып, арга-сүмөн алган, бодоумун кылганым эртем-шынчыл ажилдарыга дааны алган, эртемденерин ажилыг сүмезин долау-биле параламга чырыкта мен.

Улатпаанда өшкү ажилынын талам-биле эртемденер Г. В. Лазков, Б. С. Даулетов, С. А. Истамовту салаан үн-е. Олар өшкү өстүрүп турар ажил-агыйларга байдалды көрөш, көзүрү турар айты-рынын шынчыл бадыткаар-ган. Оон соонда, толарга-лаага, 1988 чылда Бай-Тай-га «Иштин», Тес-Хелге «Тал-мын», Тес-Хелге «Сал-мын» деп уксааны өшкү өстү-рүп сохоттарыны тургузу.

Ол сохоттарыны таймала-рыны, эртемденер өшкү мал-дын талам-биле уксааны-дыга ажил-агый деп бижип каян-лаа болза, республиканын уксааныдыга каткыжыш-кыны оларны керекке ал-бойн, ол сохоттар-нын өшкү мал садары-ны доктор-моонла кыдыр тур-ары ам-ада чажыт эес. Бо ийи узуланышак айтыртыг шынча Тыва Республиканын Дээни Советин Дагыраи К. А. Бичалдег тил, чогуур сазыр үндүрери артыл кал-ган боор.

Чонума динчалдырмы болза, бистин республикада арыг ан-гор өшкүлөр чок, олар мында өсөйе турар. А каягы өшкү-жү өстүрүп турармы? Тывада тыва хевирини совет дүктүр уксааны өшкүлөрү өзүп көүд-дүр турар. Бичангаш бистер тыва хевирини азы язынын совет дүктүр өшкүнүнүн ук-сааны республикага хамаар-ыштыр, Тывагаха чоргаал кылдыр бадыталды алдыр дүш-кү жүкүзүтү, эртем-били-висти бээр алаар бис. Тыва хевирини совет дүктүр укса-аны өшкүлөрү азырал өстү-рүп турарымы өшкү малдан чоран малчыларынын, зоотек-спциалистеринин, эртемден-неринин кызыкмак ажилынын түнөлдүр деп демдегелесек артам чок.

Амгы үзө Тыва Республи-када өшкү ажилында алдыр продукция көүдөп, огурагалы-бары, тууза малдыг ажил-деринин, азы өшкүлү атуу чары-кылар чартык нарыг кылдыр чангыс аай агарып өөрүчүгү, кылдыг-да болза, түр чөрини тыва өшкүнүн чидире, чок кылдыр алыр болу-зусса — бисе коуданыг алаар. А Ала-огор-Бестиян азырал чоран мал — бистин чоргаларымы, алдыр дүжө-висти турар. Өвүр районда «Кызыл тук» сохко бөдүүн дүктүг тыва өшкүнү аны азырал өстү-рүп турарын деткир-дир мен. Дуза херек болза, олар-нын ажилыга дузалайыр мен.

Сөөлү үзө, оон мурунла-за, эртем талам-биле ажил-дар, дээл өрөлдөп келер-ле дооскан анык спецали-стер тывабыс боор-дур. Чуге дээл эртем-шынчыл ажил-дары кыдыр берге, ажил-шаклы эвези, аспирантура киреринин экзаменерин албай-биле өске кооралдыр бадыл дүжө-висти, берге-ле айтыртып хей болор. Оон-биле холбоштыр мези бодоумун кылдыг, аны мези эш-өөрүм баа каткыж-турарлар, республиканын эр-темден ажилыны тургузу-п чугула. Бо ажилы Тыва Республиканын Чааа, Дээни Совет өрөлдөп көөрү күзөгүн. Акаемини тургузу, алтар болза, аны ажилда эртем-денеримиз бар болгай.

Дараамында Тыванын күрү-енин кээз ажил-агый дур-жулга станияны кээз ажил-агыйнын эртем-шынчыл ин-ституду кылдыр статусун кө-дүр болза эки.

Черде мычаш, келер үенин сагалы эртемге сунадуг болу-рун чедил алдыр дие, үстүл-де дилегерин, сүмелерин хан-ды өрөлдөп көөр, шитпир-лээр күзөгүн.

Милана ОНДАР. Тыванын күрүенин кээз ажил-агый дуржулга станиянын мал ажил-агый талам-биле кылдыс өргө-лөсүн.

Тыва Республиканын Гим-ни чогаалды тургузарын удурут. Күрүне комиссия-зын тургускан. Чарлаа кон-курстун түнөлинеде 20 ажил төлөвилелерин сайгарга, шиттинген ийи малды мрым республиканын Дээни Совет-тинин элекчил сессияныг кыдыр деп шитпирээл. Оларын солунарга паралаан, төлөвилелерини сөзү, аялгаларын кон номчуп, алы-наар арга тургустунган соонда оларга хамаарыштыр улустун санаал-сүмелер «Шын» солунга хейү-биле бижиттинген.

Чогаалы Кечил-оол Экер-оол паралаан ийи төлөвиле-ди «сөстери чевен-дыр» дээп. Чогаалы Борис Чоюк «Гимн төлөвилелинге таарыж бар-ымыда чок» деп бижээп, Гимн каягы болурун сүмө-лөп, Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Ол ийи төлөвилелди көргө, чангыс кижиле бижээр арыг деп бөл бодол доран кирер-дир, ол-ла сөстөр, ол-ла домктар, ол-ла хемчээл. Өске-да чогаалчыларын би-жиле санаалды, шитпирчүл-дүр турарында алырга, бо ийи төлөвиле Гимн ырымыга киреби бар кире-дир. Бар-кыны алызымын, ала-зымын-биле композиторлар Дамба Хүреш-оол, Бегзи Кадыр-оол алыганын такт бүрүздө сөстөрүн слоготарына каршыктарын такт аай-биле көргүдөр-нер. Композитор Б. Кадыр-оол берги мрымн сөзүн бол-гон аялган чарыгы, алай кан болду. Ырлар сөстери Гимне таарышпас болза,

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Ол ийи төлөвилелди көргө, чангыс кижиле бижээр арыг деп бөл бодол доран кирер-дир, ол-ла сөстөр, ол-ла домктар, ол-ла хемчээл. Өске-да чогаалчыларын би-жиле санаалды, шитпирчүл-дүр турарында алырга, бо ийи төлөвиле Гимн ырымыга киреби бар кире-дир. Бар-кыны алызымын, ала-зымын-биле композиторлар Дамба Хүреш-оол, Бегзи Кадыр-оол алыганын такт бүрүздө сөстөрүн слоготарына каршыктарын такт аай-биле көргүдөр-нер. Композитор Б. Кадыр-оол берги мрымн сөзүн бол-гон аялган чарыгы, алай кан болду. Ырлар сөстери Гимне таарышпас болза,

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

айлгалары база хиреби баар кире-дир. Хей-ле ажилдер тыва улустун мрымнын Гимн ырымына сүмелен турар боор чорду. Мында «Тоорук-тут долгай тандым», «Бай-ла Хемчим», «Бай-ла Тай-гам» деп төгүзүстөн ирил келген мрымнымыс кирип турар. Ол дээрде тыва чо-нун үнү, адымы, аны кевир-ини шитпирчүл чоргаларымын анык дөмдө. Оларны келер үзөгөтө салгалдан салга дөмдөмүр, ажим-телүзүгүн менгесе ат-алдырды төмөс-батпас хөргөсүн, ону кайы хамаачык, чарыгалар ыдыг өрге бисте чок.

Ам Тыва Республика Ун-дэни Хоюдууну тургузуу ал, ук хоюдууну улам биж-ылган, Сүдөлдүг, Туктуг, Гимн ырыг апарар бис. Күрүне Гимн ызымыг кыдыр болур. Ол республиканын дуртугун байдалына таарышкан, оон хоюдуун бадыткаан, үенин хей-адын көргүсүн болуру чөпчү-ле деп санаалды мен. Каян-да чигтос, төнүп болбас хөргөсүмиз — улустун мрым-дын чоуузус кездеде мрым-дын чорун. «Боттарымыс кыды чогаалды алымыс» деп чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне кыдыр турарында алырга, бо ийи төлөвиле Гимн ырымыга киреби бар кире-дир. Бар-кыны алызымын, ала-зымын-биле композиторлар Дамба Хүреш-оол, Бегзи Кадыр-оол алыганын такт бүрүздө сөстөрүн слоготарына каршыктарын такт аай-биле көргүдөр-нер. Композитор Б. Кадыр-оол берги мрымн сөзүн бол-гон аялган чарыгы, алай кан болду. Ырлар сөстери Гимне таарышпас болза,

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

Чогаалы Кызыл-Эрик Күрүне дурту-биле «олар дээрде Гимн төлөвилелери дээр, аны-ла дүргүлдер-дир деп бижээп.

БАЛДЫРЫВЫС АМ-ДАА КОШКАК

Өртөктер дугайында бо доп-чудалды бижил элзээр му-румдй, сарыжымиз бир мындай таарыдай кире конун кел-ген. Бичан Россиянын Чааа өртөктерини сула салыман чү-вө, Суббота хунунде бажы-мыман ирак эвезе сүт мага-зинеге оорудал каш, шала оозааш турган назм-хазы элзэн дөүгй берген ийи тыва мынанын маргышкан чугааны мындап каш, оларже ала-чай-гаар-ла кичиней сала бер-дим. Бичээс тургаш, мына дей-диз:

— Ам ат болган бис. Бис-тер, тывалар, догарга хунуу болгайды, азырал болу-гал келген бис. Ооз-ла ажи-чемини-лаа элзэн курдал арга-й турган болуусуна, амдылар-га деткиме болбас бе, ам бо-дур, өртөктер өскөн, ам-даа улгадыр дээр-дир. Чурттары-мыс, өске улдарга дөвөзөргө дөвөм ол-дур ийи, бергезин ултс бис. Та канчаар бис!

А өскөн аны шала шажы-га алап мычарга харылаам:

— Сен дык мөзүдөсө, му-гарав, Алы агалым, беш ме-гелде чүзтө деп негеп келге-ни бо-дур. Ам чүгө ому бо-лозо хелек. Э-та, сен-да, шала кошак эр-дир сен, та-ла.

Олар мычар-ла чугаалды артыл калган. А мен бодоум кунула ийи кичинин зары-мыга кончуг таарышкан мен. Ийи өртөктерини сула салыман баштайгы хунунде өскө-дөр, дык берге турган. Амхем-ла бодалаа болка итпекте-ди чыгал турган чүвө болгай. «Канчал чурттал бис, ам даарга чүү болу бээр чүвө ийи? А оон ханымда ажи-шаклымыс баа эвези турган. А чөмөсө кижилевице — пенсөөлөр, инвалдтер, бот-чөпөр, хей уруг-даныгыл а-га-болуур баа эвезини болгай. Бола бичүгү болуу кээр, кы-гал-ла бис чыгаш алаа чүвөдү. Амдылардын ажи-чүвөгө чыгал келген ол бө-дөрүн кижилер шламчын-дык ажи элзэн турар. Амхем-ла чангыс чөтө турбай Хунун-не өскөлдү турбай. Ажи-шаклымыс-даа чөвүтү эвезе өскөн. Ам кижилер кы-замалда чангыш бар чы-даа. Бичанга-ла баймычарга шааме ала-дык болду эвезе. Балдырымыс шору дымды келген-даа болза, чү-вө ит болду ийи. Оон ү-вө өртөктерини чүү бир өскө-дөр, улгадын таарышкан.

Өртөктер дугайы

Амгы хунунде ажишалаа Кызылдын чамдык магазинеге ажи-шаклымыс алаа баран-нарын өртөктерини хемчээ-ли тус-түс салып коллектив-тер боттары доктадыл ап элзей бергеннен оларда улуг-биче карышкан бар бо-дур турар. Республиканын ста-тистика эргөлдүгүн август 27-де белеткени № 10 үндү-рүлгөн дугаар алдыга, август 25-те Кызылдын нээрби дугаар магазинине бир кило-грамм ийек эвезини өртөз 85 рубль болгай. А бир кило-грамм алаа элзэн, тос дугаар магазини 56 рубльге, а 40 дуга-галымыс — 55 рубльге саарган. Бирин сортуун мычаш каан колбасынын бир килограм-мын сөөлү сазыр 170 рубльге сайгарган. А өске магазинеге сөөлү хунунде ийек, ха-ван, дагаа эвди, бижырган болды мычаш колбаса аймаа көүздө.

Сазыр ажишкыларын бир кол херегалар продукциязы — сарыг саржак болгай. Бо уаа-да ол магазин бүрүдүгөн тур-ган. А бир килограммын ошан-тыр алырга, өртөктерини аны-гай болуула. Чижээ, беш дугаар, магазин ому 210, дөр-төн дугаалга 200, чээрби дуга-галымыс — 198, он үш дугаалга — 180 рубльге сазыр. А эине эвези өртөк — дугаалар он а-дык магазин болган. Оон кол-лектив бир килограмм сарыг саржакын 175 рубльге саарган. Бо уаада бир литр сүт өртөз кайы-лаа магазинге өскөрлө-биз: олар сазыр ажишкы бу-дүрүдүн 4 рубль ал турган. Бичанга-лаа кебир сазыгар, та көүздө. А бир кило-грамм сазыгарын бир үндү-рүлгөн чок — 2.10 рубль, ка-рышкыныкы болуула. Бичанга-лаа-даа бир килограмм кургаг ийек сүдүгү өртөгүнө мыда үндү болгайын сазыр ажи-шаклымыс өскөргөн. Эине ажи өртөк 115 рубль, а эине ажи — 145 рубль болган. Чижээ өртөктин сүтү он үш дугаар магазин, а аар өртөктини — 5 болгон 40 дугаар сазыр-лаа сайгарган. А үскү эвез ааржанын бир килограммын өртөз шунту магазинеге өс-

көрлөбиз: 16 рубль. Оон да-гаа чургазынын өртөз кайы-лаа магазини 16—17 рубль болуула. Бир килограмм чир-ги он болгон он үш дугаар магазинеге 100 рубльге, а чээрби дугаар олардан 18 рубль эвезине сазыр. Хоюг кара шай, консерваларын чамдык сорттары ол хунунде сазыгарга кирбиз. Дээни сортуун кызыл-тас дагынын бир килограммын өртөз бир дугаар сазыр 13 рубль 50 көпөккө сазыр тура, тос дугаар магазин ому бажы ийи катал угагытырмы. 27 рубль 90 көпөккө саарган. А чирби дугаар магазинин сазыгары дугаар олардан-даа ыракта ажи, 32 рубль 20 көпөккө хоорай чурттакчыларыга сат-кан. Кызыл-тастык эвди, бир-ги болгай ийи сооттамын дээни белеткени булочка аймаа мычаш сазыгарга кирбиз. Картофель, кула, морков, горо-т, көк-таага дагынынын бижырган хлеб ол хун мага-зинеге көүздө.

Хоорайын чамдык сай-далга кирген ажи-шаклымыс ажи-шаклымыс өртөктерини дөвөзү-дүк чамдык продукцияга дик улагытырмы, өске таары-лыга, эвезеге турарын мөмө мурунда «Шыга» пар-латканын допчудугаа хоорай-ны «Алтыннат» салгы-коммерция төвүнүн интөктуу Н. М. Гуркина тайбырлаа чү-вө. Сазыр ажишкы чан-гыс-ла баранын өртөгүн хоорайын ажи-шаклымыс сазы-гарыга чангыс аай эвс бо-лур турарынын чыгалганын эки билди алымы биле оон ол тарымын ам баа катал до-лау-биле кичири кайы: «Аль-тегнат» деп сазыр-коммер-ция төвүнүн сазыгары ботта-рыга кирген баранынын өртөз 20 чүгү чөвү улагыты-рыл ая болур. А «Алтыннат» пар-латканын допчудугаа хоорай-ны 10 чүгү чөвү ажишкы бо-дуу. Мынчыс болгонда бар-ооз өртөгүн кайы тос эвези сазыр сазыр колбасынын сөөлүгө чыгал чөвү эвези бо-лур турарынын чыгалганын эки билди алымы биле оон ол тарымын ам баа катал до-лау-биле кичири кайы: «Аль-тегнат» деп сазыр-коммер-ция төвүнүн сазыгары ботта-рыга кирген баранынын өртөз 20 чүгү чөвү улагыты-рыл ая болур. А «Алтыннат» пар-латканын допчудугаа хоорай-ны 10 чүгү чөвү ажишкы бо-дуу. Мынчыс болгонда бар-ооз өртөгүн кайы тос эвези сазыр сазыр колбасынын сөөлүгө чыгал чөвү эвези бо-лур турарынын чыгалганын эки билди алымы биле оон ол тарымын ам баа катал до-лау-биле кичири кайы: «Аль-тегнат» деп сазыр-коммер-ция төвүнүн сазыгары ботта-рыга кирген баранынын өртөз 20 чүгү чөвү улагыты-рыл ая болур. А «Алтыннат» пар-латканын допчудугаа хоорай-ны 10 чүгү чөвү ажишкы бо-дуу. Мынчыс болгонда бар-ооз өртөгүн кайы тос эвези сазыр сазыр колбасынын сөөлүгө чыгал чөвү эвези бо-лур турарынын чыгалганын эки билди алымы биле оон ол тарымын ам баа катал до-лау-биле кичири кайы: «Аль-тегнат» деп сазыр-коммер-ция төвүнүн сазыгары ботта-рыга кирген баранынын өртөз 20 чүгү чөвү улагыты-рыл ая болур. А «Алтыннат» пар-латканын допчудугаа хоорай-ны 10 чүгү чөвү ажишкы бо-дуу. Мынчыс болгонда бар-ооз өртөгүн кайы тос эвези сазыр сазыр колбасынын сөөлүгө чыгал чөвү эвези бо-лур турарынын чыгалганын эки билди алымы биле оон ол тарымын ам баа катал до-лау-биле кичири кайы: «Аль-тегнат» деп сазыр-коммер-ция төвүнүн сазыгары ботта-рыга кирген баранынын өртөз 20 чүгү чөвү улагыты-рыл ая болур. А «Алтыннат» пар-латканын допчудугаа хоорай-ны 10 чүгү чөвү ажишкы бо-дуу. Мынчыс болгонда бар-ооз өртөгүн кайы тос эвези сазыр сазыр колбасынын сөөлүгө чыгал чөвү эвези бо-лур турарынын чыгалганын эки билди алымы биле оон ол тарымын ам баа катал до-лау-биле кичири кайы: «Аль-тегнат» деп сазыр-коммер-ция төвүнүн сазыгары ботта-рыга кирген баранынын өртөз 20 чүгү чөвү улагыты-рыл ая болур. А «Алтыннат» пар-латканын допчудугаа хоорай-ны 10 чүгү чөвү ажишкы бо-дуу. Мынчыс болгонда бар-ооз өртөгүн кайы тос эвези сазыр сазыр колбасынын сөөлүгө чыгал чөвү эвези бо-лур турарынын чыгалганын эки билди алымы биле оон ол тарымын ам баа катал до-лау-биле кичири кайы: «Аль-тегнат» деп сазыр-коммер-ция төвүнүн сазыгары ботта-рыга кирген баранынын өртөз 20 чүгү чөвү улагыты-рыл ая болур. А «Алтыннат» пар-латканын допчудугаа хоорай-ны 10 чүгү чөвү ажишкы бо-дуу. Мынчыс болгонда бар-ооз өртөгүн кайы тос эвези сазыр сазыр колбасынын сөөлүгө чыгал чөвү эвези бо-лур турарынын чыгалганын эки билди алымы биле оон ол тарымын ам баа катал до-лау-биле кичири кайы: «Аль-тегнат» деп сазыр-коммер-ция төвүнүн сазыгары ботта-рыга кирген баранынын өртөз 20 чүгү чөвү улагыты-рыл ая болур. А «Алтыннат» пар-латканын допчудугаа хоорай-ны 10 чүгү чөвү ажишкы бо-дуу. Мынчыс болгонда бар-ооз өртөгүн кайы тос эвези сазыр сазыр колбасынын

Владимир Серен-оол

ИЛИГЛЕР

ЧАҢҢЫС ИЛИГ

Ижген кижи — илгилер,
Чангыс илиг — чангыс салаа кылмын-дыр.
Часкаан ора — сагымны хына.

ИИИ ИЛИГ

Ирттиң семис эгизини —
Ийи илиг кадар чагылт.
Мерген утан чырык черге чурттал чорда,

Чарып билбеси — санап билбеси.
Дус-Дагга — дуска чедимес.
Чурум хажытсынса — чулуп чажыр.

УШ ИЛИГ

Октаргайлаң сыдым оттар хереленер,
От-сиген черден унуп чектелер,
Оттар оюн кижилери, амырны-на!

АЙТЫРЫГЛАР БАР

Ажылды айы-биле Бай-Тайга районун Кара-Хөлгө чораш,
школа директору Эрес-оол Седенович Салчакка ужурамы берген,
чаа өөрдилге чыгышы школанын канчаар,
кайы хире белеткенгенин чугаалажы бердиңс. Ол мынаар чугаалады:

— Чаа школависты, илтернатты белен кылдыр септеп алдым. Эрги школа-вистын одага системези 17 чыл иштинде солутуумай турганда — дерин-херекселдерин эргижиреп, мотор өрттеген, эртен чылын доңган турган чүе.

КАТАП ЧЫРЫП КЕЛИР БЕ?

Чайгы дыштанылга төгөп, өөринип эгезиринис 6. Мен Кызылдын дугазы 2 ортумак школавистин 7-ги класын эртен өөрдилге чыгында доостум, ам өөрүм-биле 8 класска өөринип бис.

СУЛУЧЭЭ БОЛГАШ КҮРҮНЕ ЭРГИЛДЕЗИ

(Уланчымы. Эгези № 163, 167 «Шында»).
— Алло, кымыл?
— Полат-тыр мен.
— Че, белеткел кайы хире чоруп тур?

ТООЖУДАН ҮЗҮНДҮ

иштинде боолан шивлер (алшы чаксаашкыны).
3. Адыг-Түлүш Хемчик-оолду 72 шак иштинде боолан шивлер (кым-даа адыш чаксаашкыны).
4. Сат Лопсанын 72 шак иштинде боолан шивлер (алшы чаксаашкыны).

БАЙЫР ЧЕДИРИК ТУР БИС!

Бистин эргим ынак ававыс Ооржак Кылын-оол-овна Сундуй 50 харлаар. Ававистың төрттүнгөн хунун таварыштыр аңа изиг байыр чедирбишаан,
быжыг кадыкшыды, хемчээл чок өөрүшкуну,
ажал-ижинге улуг-улуг чеднишкенини, амыдырал-чуртталгызынга аас-кежикти күзеп тур бис.

САЙГАРЫЛГА КОНКУРУЗУ-БИЛЕ САДАР ЧҮҮЛДЕРНИҢ ДАҢЗЫЗЫ

1. Салчак Тона кудумчузунуң 42 дугаз ашы тугуттуң бажында турар № 35 аш-чөм магазини. Оон чер уастогунуң 1061 дөрбелчин метр, ажилдакчыларының саны 9 кижиле, кол фондларының 214 муң рубль өөртөгү, материалдыгы ушлең чүүлдериниң курларлары 117,4 муң рубль түнге денжир, төлөөр чээлдериниң болгаш эске-даа чүүлдериниң туну 170,9 муң рубль, магазинде өөртө эскеле өөртө 160,5 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканың түңү 16,05 муң рубль.

ДИҢНАДЫГ

ТАР Биче Хурал Президиумунда тускай томулуккан онза ажык судтун харысаал-гадыг секретары И. БАДЫ-РАА.
Шийтектел чарлаар үеле адыш чаксаашкыны шинини сенарий планкына база килериле казан чүе-дир ийиле адыш чаксаашкыны эгезээр кижилери баш бурунгар томулаан болгаш тускай өөрдөлү каан. Адыг-Түлүш Хемчик-оолга хамаарыштыр шийтектел чарлаар, адыш чаксаашкыны эгезээр кижилери Оңурбаланың томулаан турган. Хемчик-оолду элэн чок ол кижини адыш чаксаашкыны егезээр эгелезэн болгаш эулуг маалдырыг чорукту берге үеле кылган. Боуунуң үенинде шыраак эртем-билгилер оңулауруку кижини шийтектел болгаш эсуграл каан-дээр чүе.

САЙГАРЫЛГА КОНКУРУЗУ-БИЛЕ САДАР ЧҮҮЛДЕРНИҢ ДАҢЗЫЗЫ

2. Ровно кудумчузунуң тускай тугуттуң аныг турар № 58 бажында № 19 аш-чөм магазини. Оон чер уастогунуң хемчээл 945 дөрбелчин метр, ажилдакчыларыны саны 21 кижиле, кол фондларының өөртө 1040,9 муң рубль, материалдыгы ушлең чүүлдериниң курларлары 2002 муң рубльге денжир, төлөөр чээлдериниң болгаш эске-даа чүүлдериниң туну 2529,7 муң рубль, эгезинде өөртө 573,2 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканың түңү 57,32 муң рубль.
3. Гранитная кудумчузунуң аныг тугуттуң № 44 аш-чөм магазини. Оон чер уастогунуң шөлү 644 дөрбелчин метр, ажилдакчылары 10 кижиле, кол фондларының өөртө 397,6 муң рубль, материалдыгы ушлең чүүлдериниң курларлары 227,4 муң рубль түнге денжир, төлөөр чээлдериниң болгаш эске-даа чүүлдериниң туну 319,5 муң рубль түнге денжир, эгезинде өөртө 305,5 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканың түңү 30,55 муң рубль.
4. Правоберная кудумчузунуң № 18 үлетпур бараанынының магазини. Правоберная кудумчузунуң № 20 бажында ол магазинге немей тугуттуң бажыны аренада дужаар. Магазининиң ажилдакчыларыны саны 2 кижиле, кол фондларының өөртө 14,3 муң рубль, материалдыгы ушлең чүүлдериниң өөртө 619 муң рубль, эгезинде өөртө 633,3 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканы 63,3 муң рубль.

САДЫП ТҮР МЕН

Ийи Комнатылы, балконнуң хуужуткан квартираның садып тур мен. Квартира дунгарек талада турар, чаавайжым туттуңган, телефонну, анык-дыг, Нити шөлү 28 дөрбелчин метр.
МЭЭН АДРЕЗИМ: Кызыл хоорай, Кочетов кудумчузуна № 2 бажым. Телефон № 3-26-54. Кайы-даа үеле телефонна болур.

ЧАРЛАЛДАР САМБЫРАЗЫ

СЕНТЯБРЬ 23-ТЕ-АУКЦИОН

Хуужуткан бүүдүрүлгелерин, садык черлерин сайгарының АУКЦИОН САДЫЫ 1992 чылдын сентябрь 23-те 16 шакта Улусуң чогаалдыга төвүнүң бажынынга (эрги ПЧБ) эгезээр.
КОНКУРУСТУ 1992 чылдын октябрь 1-де эртенгиниң 10 шакта база анаа эгезээр.
Конкурс эрттирер албан чериниң адреси: Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу, бажың № 32, кабинет № 316.

Хамаатылары, а ол ышкан устат фондунда курувунни, күрүне органныны болгаш хөй-ниити органныларының улуг 25 хуудан өвөш болуп турар юридиктиң эргилерин аукционга (конкурса) кириштирер.

Аукционга (конкурса) киржириң күзөөннөр Кызыл хоорайның муниципалитет эт-хөргөзиниң эргелеп башкарат талазы-биле комитетинге даразында документилерни кирир:

- аукционга киржириңиң чагыны сентябрь 21-ге чедир;
— конкурса киржириңиң чагыны сентябрь 30-ге чедир;

САЙГАРЫЛГА КОНКУРУЗУ-БИЛЕ САДАР ЧҮҮЛДЕРНИҢ ДАҢЗЫЗЫ

5. Кызыл хоорайның Октябрьская кудумчузунуң № 27 бажында № 1 «Солушка» деп баш таарар чер (оон бажыны аренада дужаар). Эзелет турар чер уастогунуң шөлү 347,4 дөрбелчин метр, ажилдакчыларыны саны 15 кижиле, кол фондларының өөртө 21,1 муң рубль, сан-хөм активи 36,9 муң рубль, төлөөр чээлдериниң болгаш эске-даа чүүлдериниң туну 14,8 муң рубль, эгезинде өөртө 127,5 муң рубль, оон иштинде аренада төлөөрлери 84,3 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканы 12,75 муң рубль.
6. Калинин кудумчузунуң № 22 «а» бажынында «Березка» деп ателье (бажыны аренада дужаар). Эгезинде өөртө 72,9 муң рубль, оон иштинде аренада төлөөрлери 69,6 муң рубль, салыр магалыал ашканың түңү 7,29 муң рубль.
7. 133 квартиралыгы чуртталга бажынында тугуттуңган Ушверсам деп магалыал (тудуу чедир кылдырса). Оон чер уастогунуң иштин шөлү 722,43 дөрбелчин метр, эгезинде өөртө 2580 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканы 258 муң рубль.

АУКЦИОНГА КИРЕР ОБЪЕКТИЛЕР

Лопсанчал кудумчузунуң № 4 бажында № 15 үлетпур бараанынының магазини. Эзелет турар чер уастогунуң иштин шөлү 506 дөрбелчин метр, ажилдакчылары 8 кижиле, кол фондларының өөртө 144,2 муң рубль, материалдыгы ушлең чүүлдериниң курларларының өөртө 213,5 муң рубль, эгезинде өөртө 571 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканы 57,1 муң рубль.
Найрал кудумчузунда аныг тугуттуң № 56 бажында «Аян» деп кафе. Оон чер уастогунуң шөлү 216 дөрбелчин метр, кол фондларының өөртө 2016,9 муң рубль, төлөөр чээлдериниң болгаш эске-даа чүүлдериниң туну 14,3 муң рубль, материалдыгы ушлең чүүлдериниң өөртө 619 муң рубль, эгезинде өөртө 633,3 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканы 63,3 муң рубль.

САДЫП ТҮР МЕН

Ийи Комнатылы, балконнуң хуужуткан квартираның садып тур мен. Квартира дунгарек талада турар, чаавайжым туттуңган, телефонну, анык-дыг, Нити шөлү 28 дөрбелчин метр.
МЭЭН АДРЕЗИМ: Кызыл хоорай, Кочетов кудумчузуна № 2 бажым. Телефон № 3-26-54. Кайы-даа үеле телефонна болур.

ЧАРЛАЛДАР САМБЫРАЗЫ

СЕНТЯБРЬ 23-ТЕ-АУКЦИОН

Хуужуткан бүүдүрүлгелерин, садык черлерин сайгарының АУКЦИОН САДЫЫ 1992 чылдын сентябрь 23-те 16 шакта Улусуң чогаалдыга төвүнүң бажынынга (эрги ПЧБ) эгезээр.
КОНКУРУСТУ 1992 чылдын октябрь 1-де эртенгиниң 10 шакта база анаа эгезээр.
Конкурс эрттирер албан чериниң адреси: Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу, бажың № 32, кабинет № 316.

Хамаатылары, а ол ышкан устат фондунда курувунни, күрүне органныны болгаш хөй-ниити органныларының улуг 25 хуудан өвөш болуп турар юридиктиң эргилерин аукционга (конкурса) кириштирер.

Аукционга (конкурса) киржириң күзөөннөр Кызыл хоорайның муниципалитет эт-хөргөзиниң эргелеп башкарат талазы-биле комитетинге даразында документилерни кирир:

- аукционга киржириңиң чагыны сентябрь 21-ге чедир;
— конкурса киржириңиң чагыны сентябрь 30-ге чедир;

САЙГАРЫЛГА КОНКУРУЗУ-БИЛЕ САДАР ЧҮҮЛДЕРНИҢ ДАҢЗЫЗЫ

5. Кызыл хоорайның Октябрьская кудумчузунуң № 27 бажында № 1 «Солушка» деп баш таарар чер (оон бажыны аренада дужаар). Эзелет турар чер уастогунуң шөлү 347,4 дөрбелчин метр, ажилдакчыларыны саны 15 кижиле, кол фондларының өөртө 21,1 муң рубль, сан-хөм активи 36,9 муң рубль, төлөөр чээлдериниң болгаш эске-даа чүүлдериниң туну 14,8 муң рубль, эгезинде өөртө 127,5 муң рубль, оон иштинде аренада төлөөрлери 84,3 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканы 12,75 муң рубль.
6. Калинин кудумчузунуң № 22 «а» бажынында «Березка» деп ателье (бажыны аренада дужаар). Эгезинде өөртө 72,9 муң рубль, оон иштинде аренада төлөөрлери 69,6 муң рубль, салыр магалыал ашканың түңү 7,29 муң рубль.
7. 133 квартиралыгы чуртталга бажынында тугуттуңган Ушверсам деп магалыал (тудуу чедир кылдырса). Оон чер уастогунуң иштин шөлү 722,43 дөрбелчин метр, эгезинде өөртө 2580 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканы 258 муң рубль.

АУКЦИОНГА КИРЕР ОБЪЕКТИЛЕР

Лопсанчал кудумчузунуң № 4 бажында № 15 үлетпур бараанынының магазини. Эзелет турар чер уастогунуң иштин шөлү 506 дөрбелчин метр, ажилдакчылары 8 кижиле, кол фондларының өөртө 144,2 муң рубль, материалдыгы ушлең чүүлдериниң курларларының өөртө 213,5 муң рубль, эгезинде өөртө 571 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканы 57,1 муң рубль.
Найрал кудумчузунда аныг тугуттуң № 56 бажында «Аян» деп кафе. Оон чер уастогунуң шөлү 216 дөрбелчин метр, кол фондларының өөртө 2016,9 муң рубль, төлөөр чээлдериниң болгаш эске-даа чүүлдериниң туну 14,3 муң рубль, материалдыгы ушлең чүүлдериниң өөртө 619 муң рубль, эгезинде өөртө 633,3 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканы 63,3 муң рубль.

Кызыл хоорай, Красноармейская, 100. Индекс 667000.
ТУРГУЗУКЧУЛАРЫ: Тыва Республиканың Дээдэ Совети болгаш Чача «Шың» солунун редакция коллективна.
Кол редактор В. Ф. ЧАДАМБА

РЕДАКЦИЈА КОЛЛЕГИЯЗЫ: Н. С. Базыр (харыс-салгалыг секретары), А. С. Дембиров (кол редакторунуң орадакчызы), В. М. Сат К. К. Сат (кол редакторунуң орадакчызы), Ш. М. Суван, Н. С. Эргел.
РЕДАКЦИЈАНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор — 3-43-34; келген кижилер күзөп алыр чер — 3-34-26; кол редакторунуң орадакчылары — 3-33-91; — 3-34-17; харыс-салгалыг секретары — 3-34-92; орадакчызы — 3-45-93.
КИДИСИСТЕР: уус дептаттарының Советтери, ийитилел-политетти болаган сойлаа айтырылдар — 3-34-19; — 3-34-98; үлетпур — 3-34-49; 3-36-73; көзөң айма-агай — 3-41-16; культура болаган үлеу өөрдилгези — 3-39-15; мезгелер болаган спорт — 3-36-82; — 3-34-57; очуга — 3-34-39;

САЙГАРЫЛГА КОНКУРУЗУ-БИЛЕ САДАР ЧҮҮЛДЕРНИҢ ДАҢЗЫЗЫ
1. Салчак Тона кудумчузунуң 42 дугаз ашы тугуттуң бажында турар № 35 аш-чөм магазини. Оон чер уастогунуң 1061 дөрбелчин метр, ажилдакчыларының саны 9 кижиле, кол фондларының 214 муң рубль өөртөгү, материалдыгы ушлең чүүлдериниң курларлары 117,4 муң рубль түнге денжир, төлөөр чээлдериниң болгаш эске-даа чүүлдериниң туну 170,9 муң рубль, магазинде өөртө эскеле өөртө 160,5 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканың түңү 16,05 муң рубль.
2. Ровно кудумчузунуң тускай тугуттуң аныг турар № 58 бажында № 19 аш-чөм магазини. Оон чер уастогунуң хемчээл 945 дөрбелчин метр, ажилдакчыларыны саны 21 кижиле, кол фондларының өөртө 1040,9 муң рубль, материалдыгы ушлең чүүлдериниң курларлары 2002 муң рубльге денжир, төлөөр чээлдериниң болгаш эске-даа чүүлдериниң туну 2529,7 муң рубль, эгезинде өөртө 573,2 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканың түңү 57,32 муң рубль.
3. Гранитная кудумчузунуң аныг тугуттуң № 44 аш-чөм магазини. Оон чер уастогунуң шөлү 644 дөрбелчин метр, ажилдакчылары 10 кижиле, кол фондларының өөртө 397,6 муң рубль, материалдыгы ушлең чүүлдериниң курларлары 227,4 муң рубль түнге денжир, төлөөр чээлдериниң болгаш эске-даа чүүлдериниң туну 319,5 муң рубль түнге денжир, эгезинде өөртө 305,5 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканың түңү 30,55 муң рубль.
4. Правоберная кудумчузунуң № 18 үлетпур бараанынының магазини. Правоберная кудумчузунуң № 20 бажында ол магазинге немей тугуттуң бажыны аренада дужаар. Магазининиң ажилдакчыларыны саны 2 кижиле, кол фондларының өөртө 14,3 муң рубль, материалдыгы ушлең чүүлдериниң өөртө 619 муң рубль, эгезинде өөртө 633,3 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканы 63,3 муң рубль.

САЙГАРЫЛГА КОНКУРУЗУ-БИЛЕ САДАР ЧҮҮЛДЕРНИҢ ДАҢЗЫЗЫ
5. Кызыл хоорайның Октябрьская кудумчузунуң № 27 бажында № 1 «Солушка» деп баш таарар чер (оон бажыны аренада дужаар). Эзелет турар чер уастогунуң шөлү 347,4 дөрбелчин метр, ажилдакчыларыны саны 15 кижиле, кол фондларының өөртө 21,1 муң рубль, сан-хөм активи 36,9 муң рубль, төлөөр чээлдериниң болгаш эске-даа чүүлдериниң туну 14,8 муң рубль, эгезинде өөртө 127,5 муң рубль, оон иштинде аренада төлөөрлери 84,3 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканы 12,75 муң рубль.
6. Калинин кудумчузунуң № 22 «а» бажынында «Березка» деп ателье (бажыны аренада дужаар). Эгезинде өөртө 72,9 муң рубль, оон иштинде аренада төлөөрлери 69,6 муң рубль, салыр магалыал ашканың түңү 7,29 муң рубль.
7. 133 квартиралыгы чуртталга бажынында тугуттуңган Ушверсам деп магалыал (тудуу чедир кылдырса). Оон чер уастогунуң иштин шөлү 722,43 дөрбелчин метр, эгезинде өөртө 2580 муң рубль, магалыал кылдыр салыр ашканы 258 муң рубль.

ТАҢАМЫЗ: «Тыва сода» № 363305.
Тыва Республиканың Парладала болгаш информация министрствозунуң типографиязы. Кызыл, Шетинки болгаш Кандачко кудумчузу, бажың № 1.
Чыгыш № 163.